

Pol-ate kaapiya la vu hil bel-ate vu Pilipai

¹ + o 1:1 Sin 16:12-40*Yesu Kalisi-te kul vaha haay Pol-ande Timoti, ond haay kaavu kaapiyaa-jo laas vu ham sen ham atu Yesu Kalisi-te hil vu Pilipaii-to, de vu hamate yêêv-aso osin kul vaha-so.

² + o 1:2 Lom 1:7; Gal 1:3; Plm 3*Yate Aamangg Anutu yuuh Omaaho Bop Yesu Kalisi lambiing samu samu naas mando gaving ham-ambe ham alompayo nanjip melaas.

Pol aka vasa be lohak vu Anutu

³ + o 1:3 Lom 1:8; 1Ko 1:4*Lak busin pin sen sa kangg navu ham-ato ond sa naapêêlis la vu sate Anutu. ⁴ Keen, sa kangg vasa lak busin pin-ambe sa naalohak vu sate Anutu in nambe dôôvu ham, ⁵ in vu nyendoos sen banye nivasa laas vu ham-ato, ond ham hako lak-ambe ham alukalaam banye nivasa-te kul-ambe tok laam gêên-anjo. ⁶ + o 1:6 1Ko 1:8; Pil 2:13*Tombe sa lak ni nambe kul anivasa sen Anutu wiing hôôk ham alompayo nyendoos-anjaato, ond yoo le monambiing lôôt-ambe samu na hôôk busin sen Yesu Kalisi dukanom-ato. ⁷ Keen, sa kangg oo navu ham pangasen, tombe manyinjo lohvu, in yiy pin aalukalaam Anutu-te samu samu nôôn timu hôôk sen saaluus kalaambus, tonde sen sa navu tatekin banye nivasaa-to having. ⁸ + o 1:8 Lom 1:9; 2Ko 1:23*Anutu lak ni nambe sa kangg

navu ham pin keen lôôt, in Yesu Kalisi wiing-
ambe sahengg having ham.

⁹ Sa naalohak in nambe ham ahem gaving ham
lôôt naatu bopaata jak, tombe ham anjak va pin
ani be ham sahi va nivasa keen. ¹⁰ + o 1:10 Hiblu
5:14; Pil 2:16; 1Tes 5:23*Tonde ham sahi va nivasa
be ham ambiing, in nambe ham mando osin ham
alompayo timu de va nipaya me-nanjip vu ham
hôôk busin sen Kalisi nom-ato le. ¹¹ + o 1:11
Jon 15:8*De ham atu hil anivalok, om Yesu Kalisi
dôôvu ham-ambe ham ambiing va nivalok lôôt,
in nambe hil gako Anutu haale jak-ambe banye
naatu bopaata.

Pol luus kalaambus ond hako banye nivasa lak

¹² + o 1:12 2Ti 2:9*Halingg-aso, saawiingin
nambe ham anjak ni naambe nimeen sen tovu
saa-jo ond me-nahilin banye nivasa-te mop e,
nganjo nawiing-ambe banye nivasa natu bopaata
nalak. ¹³ + o 1:13 Sin 28:30; Ep 3:1*In hil ngaa-
mong vaha-so sen danggin Lom-ate yêêv bop Sisa
baan-ato, osin hil vaalu pin, ond lalak ni nambe
hil lalôôh sa be latung sa lukalaam kalaambus-
anjo lak dangga timu nambe Kalisi-te kul vaha sa.
¹⁴ Tonde halingg-aso ngeeyaata sen lawii-having
Omaaho Bop-ato layi nambe saaluus kalaambus,
tombe mem londpayo niwêêk ak lôôt-ambe
danêêl Anutu-te vakasin

osin niwêêk de me-dayêênin laah e.

¹⁵ Keen, hil vaalu londpayo nipaya vu sa in
nambe sak sa haalengg bop, ondeey danêêl Kalisi-
te vakasin-ambe dawiingin nambe daanggôôl sa,
tonde hil vaalu ond mem danêêl Kalisi-te vakasin
osin londpayo nivasa. ¹⁶ Hil sen ahend having

saa-to ond lalak ni nambe sa nandôô-jo in nambe sa tatekin banye nivasa vu hil sen danêêl Kalisi palêê-to, om yoo kand vasa be danêêl Kalisi-te vakasin lôôt. ¹⁷ Tonde hil vaalu ond danêêl Kalisi-te vakasin, lemu yoo mondako sil haalend ak amu. Sil-ame londpayo timu be danêêl e, ma, nganjo yoo kand navu nambe sa nando hôôk kalaambus om daanêêl Kalisi-te vakasin-ambe lambiing sil haalend jak, in lambiing-ambe sa longgpayo nimeen jak lôôt. ¹⁸ Le yik lung, in vaalu davu tatuhin nambe londpayo timu le ma, de vaalu ond mem londpayo timu keen, lemu hil pin-anju danêêl Kalisi-te vakasin langaah om sa longgpayo nivasa lôôt, tombe yik sa longgpayo yoo le nivasa naambêênjo.

Sa nando metumin ond sa nando having Kalisi

¹⁹ + o 1:19 2Ko 1:11*Sa lak ni nambe hamate lohakin osin Yesu Kalisi-te Vavi Vaambuung sen navu kaandu saa-to, ond le biing-ambe sate nimeen-anjo nôôn jak naambe Anutu le nôôh sa vêêl. ²⁰ + o 1:20 1Pi 4:16*Om sa kangg navu lôôt-ambe sa natung mengg in Anutu nambe dôôvu sa, de same aambiing va nipaya ti be sa ningg naamum daka le, nganjo soo naanêêl Kalisi langaah naambe sen boyambôôy-ato, de same aanjêênin e, le mem va sen naatovu saa-to naambe sa mando metumin me saanggimb, ond yik sa ningg naavi mu biing Kalisi haale naatu bop jak.

²¹ + o 1:21 Gal 2:20*Keen, sa nando mengg moos-anjo ond sa nando having Kalisi, le naambe saanggimb ond sale naatovu samu samu nivasa

lôôt savok sen sa nando voon-anjo. ²² + o 1:22 Lom 1:13*Le naambe soo mando memoos lôôt vu voon-anjo ond sate kul e naatu bopaata jak, ondeey sa doosin nambe mak ango tana nivasa, naambe sa mando me saanggimb. ²³ + o 1:23 2Ko 5:8*Keen, sa kangg yu-yuuh in vaa-jo, om saawiingin lôôt nambe sana mando gaving Kalisi in nivasa lôôt. ²⁴ Le naambe soo mando voon-anjo ond mem le dôôvu ham nivasa lôôt. ²⁵ Saawii-having vaa-jo keen, om sa lak ni nambe sale mando voon-anjo gaving ham pin in nambe ham oo kam vasa be ham ambiing gaving Anutu niwêêk. ²⁶ Tombe mem saanos balup vu ham balon ango jesin naah, ond ham e kam vasa in sa be mem ham gako Yesu Kalisi haale jak.

Hil Pilipai gaving Pol-ambe lanyiis ngaamong

²⁷ + o 1:27 Ep 4:1; 1Tes 2:12; Pil 4:3*Lemu ham oo ambiing va nivalok nohvu Kalisi-te banye nivasa in nambe sa naas ond saangge, me sa mando diin ond sa gango ham banyem naambe ham alompayo lavuh ti be ham naale niwêêk, tonde ham akam timu be ham ahondoos nawiing kul in nambe hil pin lambiing gaving banye nivasa. ²⁸ Saawiingin gango naambe ham-ame nayêênin hil sen dawiiing niyenin vu ham-ato daka le, in va sen ham-ame nayêênin sil e, ond le taato vu sil naambe le daatovu nipaya nyevahaan-ambe lana mend nama, de ham ond Anutu le nôôh ham vêêl. ²⁹ Anutu wiing samu samu vu ham in nambe ham ambiing Kalisi-te kul naambe ham ambiing gaving yi osin ham gako nivaane jak haale. ³⁰ + o 1:30 Sin 16:19-40; Pil 1:13*Bôôy ond ham ahe

nambe soo naayiis ngaamong aniwêêk-ambe sa nako nivaane lak Kalisi haale, tonde yik gêên-anjo ond ham hango nambe soo naahen naayiis ngaamong lôôt, om ham gaving sa be yiy pin aanyiis ngaamong nôôn timuu-jo.

2

Yiy daanggôôl yiy-ande yahengg gaving halingg-aso

¹ Naambe Kalisi nando having ham-ambe navu kaandu ham, de naambe Kalisi-te ahe havin-gin nawiing-ambe ham alompayo melaas, de naambe Vavi Vaambuung nando having ham, de naambe ham akam pasiv-ambe ham ahem having halim-aso, ² ond mem ham alompayo javuh ti osin ham ahem gaving halim-aso keen, tonde ham akam timu be ham alompayo nanjip ti, le mem sale sa kangg vasa keen lôôt. ³ + o 2:3 Gal 5:26; Lom 12:10*De ham-ame yoo andôôvu ham osin ham akam bu va sen biing-ambe ham haalem bop jak-ato le, nganjo yik ham daanggôôl ham-ambe ham angge hil vaalu naambe sil haal-end bop savok ham. ⁴ + o 2:4 1Ko 10:24,33*De ham-ame yoo kam bu hamate va le, nganjo ham amem in mango-so be ham andôôvu sil.

Kalisi laanggôôl yi tombe Anutu hako yi lak

⁵ Yik ham alompayo timu be ham akam bu va sen Yesu Kalisi yoo ka vuu-to. ⁶ + o 2:6 Jon 1:1-2; 17:5*In yi Anutu keen, de haale bop lohvu Anutu, lemu me-ka vu nambe yoo naapuvu haale bop-anju tatin e, ⁷ + o 2:7 2Ko 8:9; Jon 1:14; Lom

8:3*nganjo yoo haluuh dami vu yite nikaapulisan-
 ande tu hil malis amu, yoo tu ni nambe omaa-
 honôn, tombe hil layi nambe omaahonôn ti.
⁸ + o 2:8 Jon 10:17; Hiblu 5:8; 12:2*Tombe yoo
 laanggôl yi be hulis Anutu baambu lôôt-ambe
 yimb ak haah pako, ⁹ + o 2:9 Sin 2:33; Ep 1:20-21;
 Hiblu 1:3-4*ondeey Anutu hako yi lak baandoni
 lôôt-ambe teey haale sen kaluuh haale vaalu pin-
 ato lak yi. ¹⁰ + o 2:10 Lom 14:11*Vu haale Yesuu-jo
 in nambe hil pin vu baandoni, de vu voon, de vu
 kambini, ond sil e gatung kaatu vu Yesu timu be
 gako haale jak. ¹¹ + o 2:11 Lom 10:9*Tombe sil
 pin e daanêl langaah naambe Yesu Kalisi, yi tu
 Omaaho Bop in nambe Mangganaan Anutu haale
 naatu ahepataas.

Yaambiing va nivalok hôök hil lavuun

¹² + o 2:12 Saam 2:11; 1Pi 1:17*Sate va-so, bôôy
 ond ham oo nanyem vuun in sa lavangg lôôt, om
 yik gêên-anjo ham oo nanyem vuun naambêênja
 lôôt gaving. Vakasin-anjo ond same naanêl
 in nambe sa mando gaving ham e mem ham
 ambiing va le, nganjo gêên ond sa nando diin-
 ande yik ham oo ambiing va lôôt in Anutu hako
 ham lom lung laa-to, om gêên ham anjêênin-ambe
 ham ambiing va sen Anutu hako ham lom in-ato
 nôôn jak. ¹³ + o 2:13 Jon 15:5; 1Ko 12:6; 15:10; 2Ko
 3:5; 1Tes 2:13*Anutu yoo nawiiing kul

hông ham alompayo in nambe ham alompayo
 melaas-ambe ham ambiing kul sen yoo ka navuu-
 to. ¹⁴ Ham ambiing va pin osin melaas-ande
 vakasin nyuungin osin papenggin jip, ¹⁵ + o 2:15
 Dan 12:3; Mat 5:14; 10:16; Sin 2:40*in nambe

ham naatu Anutu-te noondin anivasa nôôn, de va nipaya me-nanjip vu ham e, nganjo ham naatu hil anivalok keen. Ham nando hôôk hil anipayaa sen davu sapa hôôk mop anipayaa-to lavuun, om ham naatum naambe kin tumin-ambe ham naatêelang ak sil. ¹⁶ + o 2:16 Pil 1:10; 1Tes 2:19; Ais 49:4; Gal 2:2*Ham oo naapuvu vakasin metumin-ate tatin, in mem busin sen Kalisi nom-ato, ond sale gatee sa lak in ham in kul bopaata sen saawiing vu ham-ato, ond same haate sate niwêêk la malis e, nganjo sate kul nôôn ak.

¹⁷ + o 2:17 Lom 15:16; 2Ti 4:6*Ke, sen ham awii-having-anja ond tu salivangin anivasa vu Anutu, om naambe sa kaasêêh sa ningg hees jakana salivangin sen ham awii-having Anutuu-to ond yik lung, sa kangg vasa be sa naapêêlis gaving ham pin. ¹⁸ + o 2:18 Pil 3:1; 4:4*Tombe yik ham akam vasa be ham naapêêlis gaving sa.

Timoti-te vakasin

¹⁹ Ke, tonde Omaaho Bop Yesu taato mopaatôôv ond sale aambiing Timoti naas-anja vu ham pavis, in ji ham-ambe nom balup naanêêl ham banyem vu sa be mem sa kangg vasa. ²⁰ Same aatovu omaaho ti le, yik Timoti timu ahe having ham nambe sen sa be ka navu ham osin lopayo timu. ²¹ + o 2:21 2Ti 4:10*De hil pin ond yoo kand navu silate va mu, de me-kand navu Yesu Kalisi-te kul e. ²² Lemu Timoti ond ham alak ni nambe omaaho nivasa, be yoo nahôôvu sa in nanêêl banye nivasa having, lohvu unoopasiv sen nahôôvu mangganaan-ato. ²³ Ke, om saangge le, naambe yêêv naanêêl sanêêngg vakasin naambe tana, ond sale aambiing Timotii-jo naas vu ham

pavis. ²⁴ Tonde saawii-having nambe Omaaho Bop e tatekin mopaatôôv pavis-ambe sa naas vu ham.

Epaplodaitas-ate vakasin

²⁵ + o 2:25 Pil 4:18*Ke, tonde sa kangg vu nambe saambiing yiyi halingg Epaplodaitas naas vu ham, in haay ahondoos naawiing kul-ambe haay naayiis ngaamong hôôk ti, in bôôy sen ham awiing yi laam vu saa-to ond hôôvu sa lak ham haalem. ²⁶ Yoo nawiingin nambe nos ji ham, lemu lopayo nimeen in ham hango banye nambe nilakin tovu yii-to. ²⁷ Keen, bôôy-ato nilak-ambe wiingin nambe jimb, le ma de Anutu ka pasiv, ond me-ka pasiv in yi timu le, nganjo ka pasiv in sa having, tombe wiing-ambe nivasa lak

in nambe nimeen-ame danjingin sa lôôt e. ²⁸ Om saawiingin nambe saambiing nos vu ham jesin, in ham angge be ham akam vasa dôôk, tombe mem sa longgpayo ahelavis jak. ²⁹ + o 2:29 1Ko 16:16,18; 1Ti 5:17*Om hako kaapiyaa-jo laas ond ham oo kam vasa be ham gako yi jak Omaaho Bop haale. Hil nambêênja ond ham oo gako sil haalend jak. ³⁰ Keen, ngaaho lak in nambe jimb in Kalisi-te kul, in me-ka navu yi le, nganjo ka navu ham-anja, in ham-ame alohvu nambe ham andôôvu sa le, om yik yoo nahôôvu sa lôôt.

3

Hil alondpayo na timu vu Kalisi ond latu hil anivalok keen

¹ + o 3:1 Pil 4:4*Halingg-aso, vakasin lung-anjo, om yik ham oo kam vasa vu Omaaho

Bop. Vakasin-anjo sa kaavu balon ngeeyaata lôôt vu ham, lemu same sa ninggtambo nalak e, in vakasin-anjo le dôôvu ham.

² + o 3:2 Saam 22:16,20; Taato 22:15*Ham ganggin ham in kul vaha nipaya-so sen sil lalohvu voow anipaya be davu sapa hôôk gambum sen dalaah naavind-ato. ³ + o 3:3 Lom 2:29*In yiyi ond mem Anutu-te hil yiyi keen, lemu me-lak sen yiyi halaah yiyi naavingg e, nganjo lak sen Anutu-te Vavi Vaambuung nahôôvu yiyi-ambe yiyi naalohak vu Anutu be yiyi natee yiyi ak in Yesu Kalisi, de yame naawii-having yaningg naavii-jo in me-le dôôvu yiyi e. ⁴ + o 3:4 2Ko 11:18,21*Lemu sa kangg bu naambe saambiing gaving sa ningg naavi voon-ate in nambe dôôvu sa, ond sa haalengg neep. Keen, omaaho angote haale bop neep lohvu nambe biing gaving ninaavi voon-ate in nambe dôôvu yi, lemu sak sa haalengg bop savok yi. ⁵ + o 3:5 Luk 1:59; Lom 11:1; 2Ko 11:22; Sin 23:6*In sa ond busin namaavaalu be vindak yaal atombe mem lalaah sa ningg naavi. Sak sa Islel keen, sate dangga vu Benyaamin, de sa Hiblu ti in Hiblu-te noondin ti sa, tonde sa Palisai ti in soo navu sapa hôôk tanasin nivasa lôôt. ⁶ + o 3:6 Sin 8:3*Tonde sa longgpayo haanjiihin sa in nambe saambiing Anutu-te kul lôôt, ondeey saawiing nindanjeen vu Omaaho Bop-ate hil bel-ate, in soo samu Mose-te tanasin pin-ambe saalohvu. ⁷ + o 3:7 Mat 13:44,46*Lemu sa kangg vu nambe va pin sen wiing-ambe sa haalengg tu bop-anjo, ond sa naahe nambe va malis amu in nambe sa longgpayo na vu Kalisi timu. ⁸ De same naahe va

vaaluu-ju mu nambe va malis e, nganjo sa naahe va pin nambe va malis in nambe sa gako va sen nivasa lôôt savok-ato jak, naambe mem sa jak sate Omaaho Bop Yesu Kalisi ni. Keen, saahe va pin lohvu kaalekaale mu be sa lapêêh la in nambe sa gako Kalisi timu, ⁹ + o 3:9 Lom 3:21-22*tombe soo mando gaving yi. De Anutu nêêl sa nambe omaaho nivalok-ato, ond me-dangga lak sen soo samu tanasin pin-ato le, nganjo dangga neep vu Anutu timu nambe sa longgpayo la timu vu Kalisi tombe yik Anutu nêêl sa nambe omaaho nivalok. ¹⁰ + o 3:10 Lom 6:3-5; 8:17; Gal 6:17*Nambêênjo in nambe sa jak Kalisi ni, osin sa jak yite niwêêk sen kandi lak laah vu hil yimbin-ate be nandôô-to ni, de sa gako nivaane, yik naambe sen Yesu hako be yimb-ato, ¹¹ + o 3:11 Sin 4:2; Taato 20:5-6*in nambe mem sa naatovu nôôn-anjo naambe sa kandi jak naah vu hil yimbin-ate.

Pol natup niwêêk in nambe gako nôôn anivasa

¹² + o 3:12 1Ti 6:12,19; Sin 9:5-6*Same aatovu nôôn e, de same aatu omaaho nivasa nôôn lung la le, nganjo soo naahen natup lôôt in

nambe sa gako nôôn-anju naatu sate va le mem, in Kalisi hako sa be saatu yite va lung laa-to. ¹³ Halingg-aso, same sa kangg vu nambe sa hako nôôn tu sate va lung la le, yik va sen saawiing bôôy-ato ond sa kangg lingin la, de soo navu saloongg niwêêk lôôt-ambe sêên nalak sa in nambe sa gako va sen vu taamusin-ato. ¹⁴ + o 3:14 1Ko 9:24*Ke, om yik soo navu saloongg lôôt in nambe sa naatok ana be sa gako nôôn anivasa keen-ato le mem. In nôôn anivasaa-ju nambe sa

longgpayo la timu vu Yesu Kalisi om Anutu teey sa nambe sana mando baandoni.

¹⁵ + o 3:15 1Ko 2:6*Om yiy sen yiy hako Anutu-te nôôn vaalu lung laa-to, ond yik yakangg bu naambe sen saanêel-anjo. Le naambe ham akam oo navu neep ango, ond Anutu yoo le taato vaa-jo vu ham. ¹⁶ + o 3:16 Gal 6:16*Lemu nôôn sen yaatovu lung laa-to ond yik yiy oo mosapa dôôk.

¹⁷ + o 3:17 1Ko 4:16; 1Tes 1:7; 1Pi 5:3*Halings-aso, ham pin oo sapa hôôk sa vahangg, tonde yik ham amem oo sapa hil sen daloh mopaatôôv sen hey taahu ham hôôk-ato. ¹⁸ + o 3:18 1Ko 1:23; Gal 6:12*Saanêel vu ham balon ngeeyaata lung la, tonde yik gêên sa naanêel vu ham jesin naah osin sa mengg luk naambe hil ngeeyaata davu sapa mop sen dayiis ngaamong in nambe daanggôôl Kalisi-te kul sen yimb ak haah pakôô-to. ¹⁹ + o 3:19 Lom 16:18; 8:5-6*Sil oo davu sapa hôôk va sen sil anind naavi navu navu in nambe sil lambiing-ato

tu silate anutu, de yoo dapêelis in va nipaya vaha vaha sen dawiiing-ambe hil anind namum-ato, osin yoo kand navu va voon-atêênjo mu, om hil-anju le daatovu nyevahaan-ambe lana mend nama valok-ate. ²⁰ + o 3:20 Ep 2:6,19*Lemu yiy ond yambaangg dangga dosin neep baandoni, om yiy natung mengg in Omaaho Bop Yesu Kalisi lôôt nambe vu baandoni be dukanom in gako yiy naah. ²¹ + o 3:21 Lom 8:29; 1Ko 15:28,43-53*Tombe le biing-ambe yanning naavi nipayaa-jo le naatu ango yoow jak-ato, ond le nikaapi-ikaanôôn, yik va timu naambe sen yoo ningaavii-

to. Le biing naambêênju jak yite niwêêk sen lohvu daanggôl va pin langgulis baambu-to.

4

Ham alompayo javuh ti be ham akam vasa de ham ambiing va nivalok

¹ + o 4:1 1Tes 2:19-20*Halingg-aso, sahengg oo naving ham-ambe saawiingin lôôt nambe saangge ham naah, in ham atu sate vunakin amengali be sa kangg vasa vu ham. Om sate vasa, ham oo naapuvu Omaaho Bop aniwêêk, yik naambe sen saanêel vu ham-ato.

² De muuh vêêh yuuh-anja Yuodia yuuh Sintiki, sa kataangg muuh naambe makam bu Omaaho Bop-ambe malompayo javuh ti. ³ + o 4:3 Saam 69:28; Luk 10:20; Taato 20:12*Ke, hong yêêv sen hoow naawiing kul timu keen-ato, sa kataangg hong naambe gandôôvu vêêh yuuh-anja, in yuuh danêel banye nivasa niwêêk lôôt having sa, yik yuuh-ande Klemen having sate hil vaalu sen hey ahondoos naawiing kul hôôk tii-to, de sil haalend neep hôôk kaapiya metumin-ate.

⁴ + o 4:4 Pil 3:1*Tonde ham oo kam vasa vu Omaaho Bop jak busin pin. Yik sa naanêel naah naambe ham akam vasa. ⁵ + o 4:5 Hiblu 10:25,37; Jem 5:8-9*Om ham ambiing va in hil pin lanjak ni naambe ham alompayo neep melaas, in busin sen Omaaho Bop nom-ato ngaaho lak lung la. ⁶ + o 4:6 Mat 6:25-34; 1Pi 5:7; Kol 4:2*Ham-ame naham jak in vati le, nganjo ham kataangg Anutu in va pin hôôk lohakin-ambe ham naapêêlis vu yi. ⁷ + o 4:7 Ais 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15*De Anutu le biing-ambe ham alompayo nanjip melaas lôôt

kaluuh va sen yaalohvu nambe yakangg buu-to, le mem ham akam e monambu Yesu Kalisi de ham alompayo na vu yi timu.

⁸ + o 4:8 Lom 12:17*Halingg-aso, sa naanêêl vakasin ango gaving e. Vakasin keen pin, de va osin haale bop, tonde va nivalok, de va sen nivasa nôôn-ande va nipaya ti me-neep hôok e, osin va mengali, de vakasin sen biing-ambe yiy haalengg anivasaa-to, yik va pin sen nivasa lôôt-ambe lohvu nambe yiy gako lak-ato, ond va pin-anjo ham akam oo bu lôôt. ⁹ + o 4:9 Lom 16:20; 1Ko 14:33; 1Tes 5:23*Ke, vakasin pin sen soo taahu ham-ambe ham hako lak-ato, tonde va sen ham hango osin ham ahe vu saa-to, ond yik vaa-ja ham oo ambiing lôôt. Tombe Anutu sen nawiing-ambe yalonggpayo neep melaas-ato ond le mando gaving ham.

Pol pêêlis in hil Pilipai lawiing va laam in dôôvu yi

¹⁰ Gêên sa kangg vasa lôôt vu Omaaho Bop, in ham akam vu sa be ham awiing va daka lo-valup vu sa yesin laah. Keen, bôôy ond ham akam vu sa, le ma de mopaatôôv ma. ¹¹ + o 4:11 1Ti 6:6*Vakasin sen saanêêl-anja ond

me-nambe sen sa naativak in va le, nganjo sa lak ni lung la nambe nimeen vaha vaha natovu sa, ond yik sa longgpayo nivasa in va pin-anju.

¹² Om naambe sa gako va pasivdaka mu ond lung, me naambe sa gako va ngeeyaata lôôt ond yik lung having. Keen, va pin sen natovu saa-to nambe sen yangga vanôôn ngeeyaata me yaang-gimb ahengg, tonde yiy naatovu va ngeeyaata

me yiy naativak in va, ond yik va pin-anjo ond gêên sa lak ni be sa nando osin sa longgpayo nivasa. ¹³ + o 4:13 2Ko 12:10; 2Ti 4:17*In Kalisi navu kaandu sa lak yite niwêék, om saalohvu nambe saambiing va pin.

¹⁴ Lemu ham awiing nivasa om ham ahôôvu sa in sa naaku nimeen. ¹⁵ + o 4:15 2Ko 11:9*Sate va-so, ham oo alak ni nambe bôôy sen sa hako kul ak-ambe sa naanêêl banye nivasa nyendoos, tombe sa kandi lak vu Makedonia be salaa-to, ond hôök busin-anju hil bel-ate vaalu ond me-danêêl-ambe hey naahôôvu hey vaha-vahaan e, malis. Yik ham Pilipaii-ja mu, ond mem ham oo nawiing nambêênja. ¹⁶ Keen, sen sa nando Tesalonikaa-to ond ham oo ahôôvu sa balon balon. ¹⁷ Lemu same sa kangg navu nambe ham ambu va vu sa le, nganjo saawiingin nambe ham ambiing va nivasa naambêênja, in nambe mem ham naatovu nôôn anivasa naatu bopaata jak. ¹⁸ + o 4:18 Pil 2:25; Esi 20:41; Ep 5:2*Ke, va pin sen ham nahôôvu saa-to ond sa hako lung la, tombe va ngeeyaata lohvu nambe le dôôvu sa nivasa lôôt. Keen, sa hako va ngeeyaata be lohvu sa, in va sen ham awiing-ambe Epaplodaitas hako laam-ato, ond vu vu sa. Vaa-jo tu salivangin galovasa nambe sen ham hatung vu Anutuu-to. Anutu yoo ahe nivasa in salivangin nambêênjo be nako lak.

¹⁹ Ke, om sate Anutu sen wiing-ambe ham lavuh ti having Yesu Kalisii-to, ond yite va nivasa vasa nikaapul-is-ate ngeeyaata nando, om yoo le biing va sen ham nativak in-ato pin vu ham. ²⁰ Om yiy gako yate Aamangg Anutu haale jak nanjip danggata osin danggata. Keen.

Vakasin ahus

²¹ Ke, tonde ham naanêel sate vakasin samu samu vu hamate hil sen ham pin atu Yesu Kalisi-te hil-ato, tonde halingg-aso sen dando having saato lanêel vakasin samu samu vu ham. ²² + o 4:22 Pil 1:13*Anutu-te hil pin vuu-jo lanêel

vakasin samu samu vu ham, tonde sil vaalu sen danggin Lom-ate yêêv bop Sisa yite bayêên-ato ond yoo lanêel vakasin samu samu vu ham lôôt.

²³ Yik vakasin lung laa-ja. Omaaho Bop Yesu Kalisi-te samu samu mando gaving ham kanum.

Mangga Buang New Testament
The New Testament in the Buang, Mangga Language
of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Mangga Buang long
Niugini

copyright © 1981 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mangga Buang (Buang, Mangga)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8d739032-2a4b-567d-abd1-cb7e24ed2cd6